

BOZORLARDA SODIR ETILAYOTGAN BEZORILIK JINOYATLARINING JINOIY-HUQUQIY VA KRIMONOLOGIK TAVSIFI

Abduraximov Abdumalik Raxmonqulov

Jamoat Xavfsizligi Universiteti magistraturasi tinglovchisi

Annotatsiya: Bozorlarda jinoiy faoliyatning kuchayishi bugungi jamiyatning dolzarb muammosiga aylandi. Ushbu maqola bozorlarda sodir etilgan jinoyatlarning har tomonlama jinoiy-huquqiy va kriminologik tavsifini berishga qaratilgan. Ushbu jinoyatlarning mohiyati va dinamikasini tushunib, ularning oldini olish va bozorga kiruvchilar xavfsizligini ta'minlash uchun tegishli choralar ko'rish mumkin.

Kalit so'zlar: jinoyatchilik, guruhdagi jinoyatlar, yondashuvlar, statistikasi, roli

Kirish: Bozor huquqbuzarliklari shakllariga oid jinoiy qonunlarning soni va ko'lamida o'zgarishlar ro'y berdi. Ajablanarlisi shundaki, jinoiy huquqning bu sohasi jinoiy javobgarlikka tortish haqidagi so'nggi maqolalarda muntazam ravishda o'rganilayotgan soha emas. Biroq, ushbu sohani tavsiflash uchun keng qo'llaniladigan oq yoqa jinoyati yoki moliyaviy jinoyat kabi tushunchalar kam ta'riflangan va juda kam tahliliy ravshanlik beradi.

Bu bizga hududni bir butun sifatida ko'rish va bozorlarning markaziy institutsional xususiyatlari va ularni himoya qilishda jinoyat qonunining o'ynagan roli, xususan, raqobatni ta'minlash, ekspluatatsiyaning oldini olish va ishonchni mustahkamlash asosida ma'lum umumiy xususiyatlarni aniqlash imkonini beradi.

Demak, bu yondashuv zamonaviy jamiyatda jinoiy huquq va bozor o'rtasidagi munosabatlar va jinoyat qonunining ushbu bozorlarni tartibga solishda qanday rol o'ynashi yoki o'ynashi kerakligi haqidagi tushunchamiz haqida kengroq savollarni ko'tarish vositasi bo'lishi mumkin.

Voqealarning rivojlanishini 1980-yillarda moliyaviy bozorlarni liberallashtirish yoki tartibga solishning bekor qilinishiga javob sifatida ko'rish mumkin, bu boshqa narsalar qatorida bozorni buzish uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Birgina Buyuk Britaniyadagi firibgarlikning narxi hozirda yiliga 100 milliard funt sterlingdan ko'proq baholanmoqda va lotin savdolari qiymati yiliga 50 trillion yevrodan oshiqroq deb baholangan bo'lsa, bozorlarda ishonchni saqlab qolish juda muhim.

Ajablanarlisi shundaki, bu soha Jinoyat huquqi jinoiy javobgarlikka tortish haqidagi so'nggi yozilish to'lqinida tizimli ravishda o'rganilgan jinoyatlardan biri emas. "Bozor" jinoyatlari jinoyat huquqining shaxs va mulk bilan bog'liq chegaradagi an'anaviy sohalari bo'lib, ular asosan jinoyat huquqi darsliklarida yo'q.

Ular ko'pincha "tartibga solish" jinoyatlari yoki taqiqlangan jinoyatlar sifatida tavsiflanadi va shuning uchun kamroq normativ ahamiyatga ega: bozorlar jinoiy qonun odatda aralashmasligi kerak bo'lgan texnik o'zini o'zi tartibga soluvchi institutlar sifatida qaraladi. Jinoyat huquqi nazariyasida umuman bozorlarning, xususan, moliya bozorlarining o'ziga xos xususiyatlari va ularning bozordagi huquqbuzarliklarni jinoiylashtirishga qanday aloqasi borligi haqida kam tadqiq mavjud.

Bankirlar yoki moliyaviy savdogarlarning xulq-atvori jinoiy javobgarlikka tortilsa, ularga nisbatan hamdardlik bo'lishi mumkin emas - va, albatta, jinoiy qonun tomonidan nishonga olinadigan marginal shaxslar va guruhlar bilan solishtirganda emas. Shu nuqtai nazardan qaraganda, bozor qonunbuzarliklarini jinoiylashtirishning o'zi ham, jinoiy javobgarlikning zamonaviy namunalarini tushunish nuqtai nazaridan nima taklif qilishi mumkinligi uchun unchalik qiziq emas.

Ushbu maqolada men bozor jinoyatlari nazariy va me'yoriy jihatdan ahamiyatli, bir so'z bilan aytganda, jinoiy qonun qabul qilishi kerak, deb ta'kidlayman. bozor jinoyatlari jiddiyroq. Buni amalga oshirishning boshlang'ich nuqtasi bozorlar va bozordagi noto'g'ri xatti-harakatlar qonunbuzarlik shakli sifatidagi o'ziga xos jihatlarga e'tibor qaratishdir. Ko'rsatib o'tganimdek, bu sohadagi ishlarning aksariyati oq yoqalar yoki moliyaviy

jinoyatlar kabi tushunchalardan foydalanadi. noto'g'ri aniqlangan va juda kam tahliliy ravshanlikni ta'minlovchi, umumiyliigi kam ko'rinadigan jinoyatlarni birlashtiradi.

Bozorga (va bozor jinoyatlariga) e'tibor qaratish, men ta'kidlayman, bu sohani yaxlit ko'rish va bozorlarning markaziy institutsional xususiyatlari va ularni himoya qilishda jinoyat qonunining o'ynagan roolidan kelib chiqqan holda ma'lum umumiy xususiyatlar va muammolarni aniqlash imkonini beradi. – shuningdek, bozorlar qiymati va ularning jamiyatimizdagi o'rni haqidagi savollarga aniqroq e'tibor qaratish.

Demak, bu yondashuv bizning zamonaviy jamiyatda jinoyat huquqi va bozor o'rtasidagi munosabatlarni tushunishimizga oid kengroq savollarni ko'tarish vositasi bo'lishi mumkin. ushbu bozorlarni tartibga solishda jinoyat qonuni o'ynashi mumkin bo'lgan rol.

Ehtimol, bu sohada eng ko'p qo'llaniladigan atama "oq yoqa jinoyati" dir. Bu atama 1939-yilda amerikalik sotsiolog Edvin Sazerlend tomonidan "bosqinchilik jarayonida hurmatga sazovor va yuqori ijtimoiy mavqega ega" shaxslar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarga ishora qilish uchun mashhur bo'lgan.

Sazerlendning argumenti qudratliining jinoyatlari hech bo'lmaganda boshqa jinoyatlar bilan teng darajada jiddiy ekanligi va intizom sifatida kriminologiya jinoyatni tushunib yoki tushuntirib bera olmaydi, agar bunday xatti-harakatlar hisobga olinmasa. oq yoqalar jinoyati kontsepsiyasi kriminologlar tomonidan uning ravshanligi va intellektual uyg'unligi yo'qligi sababli muntazam ravishda tanqid qilinadi, bu omillar, agar jinoyiy huquqshunoslar tomonidan tanqidsiz qabul qilinsa, yanada katta muammolarni keltirib chiqaradi.

Hech qanday aniq umumiylikka ega bo'lmagan va "hurmatli" bo'lmagan jinoyatchilar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarning bir xil turlari bilan bir-biriga mos keladigan turli xil xulq-atvor turlari. U mulkiy jinoyatlarga, ayyorlik yoki yolg'on bilan sodir etilgan jinoyatlarga nisbatan qo'llaniladi. , mansab yoki ishonchni suiiste'mol qilish, huquqbuzar o'z kasbiga ko'ra sodir etishi mumkin bo'lgan jinoyatlar yoki hatto korporativ organlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar uchun. huquqbuzarning shaxsi, uning kasbi, xatti-harakatining sifati yoki xatti-harakatining motivi (foyda olish uchun).

Bu omillarning ba'zilar haqida nafaqat "oq yoqalar" yo'q, balki ba'zilar nima ekanligini aniq ham aniqlab bo'lmaydi. xulq-atvor shakllarining umumiyligi. "Hurmatli" shaxs tajovuz qilishi yoki kompaniyaning yuqori maqomli xodimi o'z ish faoliyati davomida jinoyat (hatto zo'ravonlik jinoyati) sodir etishi mumkin, ammo bularning hech biri odatda qo'shimcha tavsiflarsiz "oq yoqali" deb hisoblanmaydi.

Xuddi shunday, "oq yoqali" xodim ma'lum turdagi firibgarlik, insayderlik bilan muomala qilish yoki adolatga to'sqinlik qilish imkoniyatiga ega bo'lishi mumkin bo'lsa-da, bu nojo'ya xatti-harakatlarning ularni sodir etgan shaxsning pozitsiyasidan boshqa umumiy jihatlari borligi aniq emas. Shunday qilib, atamani ishlatishda ikkita muammo mavjud. Birinchisi, u huquqbuzarning belgilari bilan yoki normalarni buzuvchilar bilan aralashtirib yuboradi: jinoyatchi "hurmatli" bo'lganligi sababli, bu jinoyat "oq yoqali" ekanligini anglatmaydi.

Xulq-atvorning turli shakllari (yoki ularni jinoiy deb hisoblaydigan qonunlar), agar bu jinoyatchiga ("oq yoqali jinoyatchi") xos xususiyat bo'lmasa, qanday umumiylik borligi aniq emas. Shubhasiz ritorik murojaatiga qaramay, u analitik tushuncha sifatida qoniqarli emas.

Shunga ko'ra, muqobil variantlarni aniqlashga harakat qilindi. Bunday muqobillardan biri korporativ jinoyat tushunchasidir. Korporativ jinoyatlar korporatsiya yoki uning vakillarining tashkilot maqsadlariga erishish uchun uning nomidan harakat qiladigan taqiqlangan va jazolanishi mumkin bo'lgan xatti-harakatlari sifatida belgilanadi. Shunday qilib, bu erda asosiy e'tibor shaxslarga emas, balki tashkilotlarga va xususan, tashkilotlarning mas'uliyatsizlikka (yoki) rag'batlantirilishiga qaratilgan. jinoyatchilik korporativ maqsadlarga erishishda.

Bu ko'p jihatdan Sazerlendning korporativ huquqbuzarlik shakllariga qaratilgan asl loyihasiga mos keladi, ammo kontseptual jihatdan tashkilotlarga e'tibor qaratish yuqorida muhokama qilingan oq yoqa jinoyati tushunchasidan ko'ra torroq ekanligini anglatadi. Shunga qaramay, kontseptsiyadan oq yoqa yoki bozor jinoyatlari uchun ishonchli vosita sifatida foydalanishda ikkita muammo mavjud.

Birinchiidan, korporatsiyalar jinoyat sodir etishi aniq bo'lsa-da, ular sodir etayotgan jinoyat turlari haqida hech qanday farq qiluvchi narsa bo'lishi shart emas. Korporatsiyalar qotillik, shuningdek, atrof-muhitning ifloslanishidan sog'liqni saqlash va xavfsizlik qoidalarini buzishgacha bo'lgan boshqa kamroq huquqbuzarliklarni sodir etishlari mumkin.

Xulosa

Bozorlarda sodir etilgan jinoyatlar jamoat xavfsizligi va jamiyatlarning umumiy farovonligiga jiddiy tahdid soladi. Ushbu jinoyatlarning jinoiy-huquqiy va kriminalistik jihatlarini tushunib, tegishli profilaktika choralarini ishlab chiqish va amalga oshirish mumkin. Xavfsizlikni oshirish, xabardorlikni oshirish va manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish hamma uchun xavfsizroq bozor muhitini yaratishga yordam beradi. Birgalikda biz bozorlardagi jinoiy faoliyatni bartaraf etish va xavfsiz xarid tajribasini ta'minlash ustida ishlashimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *Breytveyt, Jon. (1984). Farmatsevtika sanoatidagi korporativ jinoyatlar. London: Routledge va Kegan Pol kitoblari. ISBN 0-7102-0049-8*
2. *Klinard, Marshall B. va Yeager, Piter Kliri. (2005). Korporativ jinoyat. Somerset, NJ: Tranzaksiya nashriyoti. ISBN 1-4128-0493-0*
3. *Ermann, M. David & Lundman, Richard J. (tahrirlar) (2002). Korporativ va davlat devyatsiyasi: zamonaviy jamiyatda tashkiliy xatti-harakatlar muammolari. (6-nashr). Oksford: Oksford universiteti nashriyoti.*
4. *Fridrix, Devid O. (2010). Ishonchli jinoyatchilar: zamonaviy jamiyatda oq tanli jinoyatlar.*
5. *Garland, Devid (1996), "Suveren davlat chegaralari: Zamonaviy jamiyatda jinoyatchilikka qarshi kurash strategiyalari", Britaniya Kriminologiya jurnali 36-jild, 445–471-betlar.*

